

DERS DENEYİMLERİM

Dr. Mustafa Altun

18 Ocak 2026

Öğretmenliğe 1993 yılında başladım. Bir yıl özel okul sonra üç yıl dersane. Ardından 1998'de üniversite. 2000 yılında üniversitede derslere girdim. O günden itibaren 26 yıldır dil bilgisi, dil bilimi, Osmanlı Türkçesi, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ve benzeri lisans, lisansüstü dersler veriyorum.

Bir dersteki yöntemi ve tekniği belirleyenin içerik olduğunu düşünenlerdenim. Öğrencinin düzeyini aşan, kuramsal bilgi içeren dersler ağırlıklı olarak anlatım yöntemine dayanıyor. Yine de tartışmaya elverişli konular geldiğinde sözü öğrencilere bırakabiliyorsunuz. Mesela dil bilgisi dersterinde farklı dilcilerin aynı konuya dair farklı yorumlarını sınıf ortamında tartışabilirsiniz.

Yaşasın'daki ünsüzler kaynaştırma harfi mi, yoksa sadece y sesi yardımcı ses mi? Kepçe kulak takısız tamlama mı yoksa sıfat tamlaması mı? ml soru eki mi yoksa henüz ekleşmemiş bir edat mı? Edat tümleci var mı? Dolaylı tümleç mi yoksa yer tamlayıcısı mı? Ali'nin gözü kararmış cümlesinde Ali özne mi? Ali topu at cümlesindeki Ali özne mi yoksa cümle dışı unsur mu? Birleşik cümle var mı yoksa tüm cümleler basit cümle mi? İsim, sıfat, zamir, edat, bağlaç ve fiil dışında ne varsa hepsi zarf mı? Güzel çocuk, çocuk güzel, güzel gördüm örneklerindeki güzel'in türü sizce hangisidir? Niçin?

Sorular uzayıp gidiyor. Öğrenciler sınavda böyle bir örnek çıksa hangisini yazmalıyız; doğru olan hangisi; hangisini yazarsak not kırarsınız gibi sorular soruyor. Sosyal bilimlerde farklı bakış açıları vardır. Mesela kepçe kulak işlevine göre sıfat tamlaması, sözcük türüne göre takısız tamlama olarak ifade edilebilir diyoruz. Çoktan seçmeli, tek doğru sorulara alışık öğrenciler bunu kavramakta zorlanıyor.

Bakın, bu tartışmaları bir dersane öğretmeni yapamaz. Özel okulda, dersanede çalışırken üniversitede doğru bildiğim bir çok konuyu yanlış olduğunu bile bile öğrencilerimle paylaşıyordum. Çünkü sınavda bu bilgiye göre sorular hazırlanıyordu.

Aslına bakarsanız eğitim fakülteleri de KPSS sınavları dolayısıyla benzer bir süreç yaşıyor. Edebiyat fakültelerindeki rahatlık bu fakültelerde yok. Üstelik ders içerikleri YÖK tarafından belirleniyor. Hangi konulara anlatacağınız baştan belli. Ama bu içeriklerin zaman içinde güncellenmesi gerektiği hiç akla gelmiyor. Bu noktada kendi adıma ben orta yolu izliyorum. Hem YÖK'ün içeriğine uyuyorum hem de günün koşullarına göre güncel bilgileri öğrencilerimle paylaşıyorum.

Dil bilgisini de dil bilgisi olarak çerçevelemiyorum. Mesela sesleri anlatırken Youtube'dan video izletiyorum. Burundan giren ucunda kamera olan cihazla kaydedilen ses tellerinin titreşimlerini gösteriyorum. Şarkı söylerken röntgeni çekilen bir şarkıcının videosunu izletiyorum.

Bir de dil bilgisi derslerinde kuramsal bilgi bitene kadar anlatım yöntemiyle ilerliyorum. Kuramsal bilgi bittiğinde genellikle romanlardan bulduğum cümle örneklerini öğrencilerle birlikte çözümlüyorum. Bazen birlikte çözümlüyoruz bazen tahtaya öğrencileri tek tek kaldırarak çözümleme yapıyoruz. Yıllar içinde bu uygulama deneyimleri, öğrencilerin farklı bakışları ders notlarına, ders notları da kitaba dönüştü. İki söz dizimi kitabımı böyle yazdım. Öğrencilerimin de katkıları oldu.

Osmanlı Türkçesi dersinde durum farklı tabii. İlk 3 hafta harfleri, harf bitişmelerini, basit metinleri öğretiyorum. Her dersin sonunda yazma ödevi veriyorum. Harfleri, bitişmeleri yazarak daha kolay öğreniyorlar. Sonraki derslerde metin okumaları üzerinden gidiyoruz. Mutlaka her öğrenciye birer dize birer satır metin okutuyorum. Bu, hangi öğrencilerin ilerlediğini ya da geride kaldığını, sınıfın genel durumunu görmek açısından faydalı oluyor. Kubbealtı Lugatı üzerinden sözlük çalışması yapıyoruz. Tabii başka sözlükleri de kullanıyoruz. 2 saatlik tadımlık bir ders olduğu için çok zorlamıyorum. Bir kültür dersi formatında ilerliyoruz. Zaman zaman edebiyattan çıkıp sanata, siyasi ve sosyal tarihe değiniyorum. Mesela bir cami, bir mezar taşı, bir hat örneği gösteriyorum. Bir müzik eseri dinletiyorum.

Dil bilimi derslerinde yıllardır Caner Kerimoğlu Hocamızın Genel Dilbilimine Giriş kitabını kullanıyorum. Kuramlar üzerinden ilerlediğimiz için ağırlıklı olarak anlatım tekniğine dayanıyorum. Sık sık kitabın dışına çıktığım oluyor. Gündelik yaşamdan çarpıcı, somut örneklerle dikkatlerini toplamaya çalışıyorum.

Yabancı dil olarak Türkçe dersinde kuram ile uygulamayı birlikte yürütüyorum. 2009'da ilk lisans dersini ben vermiştim. O zaman kaynak sıkıntımız vardı. Zaman içinde tüm konuları içeren çok yazarlı kaynaklar arttı. Bu kaynakların birçoğuna ben de kitap bölümü yazarak katkıda bulundum. Son yıllarda bu dersi lisansüstü düzeyde veriyorum. Lisanstan farklı olarak dersler tartışmalı geçiyor. Sahadan gözlemlerimi aktarıyorum. Tek bir kaynak kullanmıyorum. Kimi zaman kitap kimi zaman bir makale kimi zaman bir tez derse eşlik ediyor.

Ödevlere gelince, dil bilgisinde her öğrenciye bir romandan iki sayfa veriyorum. Öğrenci sorumlu olduğu sayfada ya ses olaylarını buluyor ya sözcüklerin eklerine ayırıyor ya sözcük türü buluyor ya da cümle çözümlemesi yapıyor. Osmanlı Türkçesi ödevlerinde ise İnternet ortamında bulduğum taranmış bir romandan ikişer sayfa veriyorum. Hem okunuşunu

istiyorum hem de sözlük çalışması yaptırıyorum. Ödevleri okurken hatalarını sisteme giriyorum hem de öğrenci adı vermeden sınıfta genel bir değerlendirme yapıyorum.

Ölçme değerlendirmede dil bilgisinde çoktan seçmeli soruları, Osmanlı Türkçesi'nde açık uçlu soruları tercih ediyorum. Sınav bitiminde sisteme cevap anahtarını giriyorum. Sakarya Üniversitesi'nde sınav kâğıtları taranarak sisteme yükleniyor. Bir butona basarak değerlendirdiğimiz sınav kâğıtlarını öğrencilerimiz görebiliyorlar. Böylece öğrenciler sınav kâğıtları ile cevap anahtarını karşılaştırıp itiraz edebiliyorlar. Zaman zaman gözümüzden kaçanları e-posta üzerinden itiraz ederek düzeltmemizi sağlıyorlar. Bu şeffaflık öğrencide hocanın adil olduğu düşüncesini pekiştiriyor.

Bütün bu süreç dış denetimden de geçiyor. Akreditasyon dosyası hazırlıyoruz. Her ders için zayıf, orta ve iyi kâğıtlar ayrılıyor. Bunu şimdi sistem otomatik yapıyor. Çünkü sınav kâğıtları taranıp sisteme konuyor. Oradan çekilip tek bir pdf dosyaya dönüştürülüyor. Akreditasyon ekibi de sistem üzerinden dosyaları inceleyerek programı değerlendiriyor.

Son olarak öğrencilerimize standart bir anket uygulanıyor. Bizim ders performansımızı ölçüyorlar. Sınıfın akademisyene dair görüşleri nota dönüşüyor. Biz de bunları görüyoruz.

Tabii yapay zekâ ile birlikte bu süreç nasıl evrilecek, bir akademisyen olarak işlevimiz ne olacak, bunu da göreceğiz. Ben yapay zekâ ile uzlaşmak gerektiğini düşünenlerdenim. Son 2 yıldır artan düzeyde sınıfta yapay zekâyı kullanıyorum. Sonuçlarını eleştirel bir gözle öğrencilerimle paylaşıyorum. Neticede kaçış yok. Çünkü öğrencilerin hemen hepsi yapay zekâ kullanıyor.

Derslerde Takip Ettiğim Birincil Kaynaklar:

Bu kaynakların zaman içinde farklı baskıları oldu. Caner Kerimoğlu hocamızın kitabı ile benim kitabım e-kitap olarak Turcademy'de akademisyenlerin ve öğrencilerin hizmetine sunuldu. Diğer kitaplar ise basılı olarak satılıyor. Tabii son yıllarda öğrencilerde kitap fiyatlarından dolayı bir isteksizlik var. Eskiden daha çok öğrencinin önünde kitap görüyordum. Şimdi bu sayı azaldı. Basılı kitapların da kiralık e-kitap olarak uygun fiyatlı satılması isabet olur diye düşünüyorum.

Altun, Mustafa (2011). **Türkçede Kelime Grupları Çözümlemeleri-Türk Romanlarından Örneklerle**. MVT.

Altun, Mustafa (2022). **Türkçede Söz Dizimi Çözümlemeleri-Türk Romanlarından Örneklerle**. Pegem Akademi.

Develi, Hayati (2008). **Osmanlı Türkçesi Kılavuzu 1**. Kesit Yayınları.

Eker, Süer (2010). **Çağdaş Türk Dili**. Grafiker Yayınları.

Karahan, Leylâ (2012). **Türkçede Söz Dizimi**. Akçağ Yayınları.

Kerimoğlu, Caner (2021). **Genel Dilbilimine Giriş**. Pegem Akademi.

Korkmaz, Zeynep (2022). **Türkiye Türkçesi Grameri-Şekil Bilgisi**. Türk Dil Kurumu Yayınları.